

ANTROPOLOGIJA PROSTORA V GLASNIKU 46/3,4 2006 — ANTROPOLOGIZEM IN ETNOLOGIJA

V Glasniku SED 46/3,4 je bilo objavljenih več člankov pod temo Antropologija prostora. Prvega je pod naslovom »Nova paradigma antropologije prostora: prostorjenje in človeška tvornost« napisal dr. Rajko Muršič, sledijo članki Katarine S. Altshul »Diskurzivna praksa interpretiranja narave v nacionalnih parkih ameriškega zahoda kot krajih in prostorih narave«, Dragice Marinič »Mladinski kulturni centri, kje je vaša prihodnost?«, Mihe Kozoroga »Na zadnji poti z Dantejem Alighierijem po Tolminu«, Anje Tkalčič »Hiša kot socialni prostor« in Matene Bassin »Prostor kina«. Skupni naslov napoveduje, da gre za skupinski nastop profesorja in študentov Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo, ki so v antropologiji prostora odkrili nekaj tako novega in pomembnega, da si skupaj prizadevajo za njeno uveljavitev.

Vendar pa branje njihovih člankov razodeva, da je vtis, ustvarjen s skupnim naslovom, varljiv. Naslov ustreza le uvodnemu članku dr. Rajka Muršiča, uvrstitev drugih člankov pod to temo pa nima globlje zveze z njihovo vsebino in če jim ne bi skupnega pečata dajal uvodni članek dr. Rajka Muršiča, bi bralec sploh ne mogel zaslutiti, da gre tudi njim za kako novo paradigmo. Skupno jim je le to, da tako ali drugače vsi govorijo o prostoru, od potopisnih opažanj do kulturnozgodovinskih povzetkov in terenske raziskave; da citirajo jedro istih naslovov oz. avtorjev, med katerimi so Akhil Gupta, James Ferguson, Pierre Bourdieu, Arjun Appadurai, Michel Foucault, Rajko Muršič, a so sezname literature člankom prilepljeni kot nekakšen obvezni formalni *hommage*, brez vsebinske povezave; da slovenske literature ne navajajo, razen Mihe Kozoroga, ki povzema krajevne dogodke z Dantejevim kipom v Tolminu prav po krajevnih poročilih in odzivih; da sploh ne navajajo slovenske etnološke literature – še Anja Tkalčič, ki se je edina lotila samostojne raziskave in se tudi najbolj ustvarjalno navezuje na literaturo, se slovenski etnološki literaturi popolnoma izogne, čeprav je ravno o temi, ki jo obravnava, napisano marsikaj, kar bi bilo njeni obravnavi le v korist. Ignoriranje slovenske etnologije in avtomatično navezovanje na citate antropoloških avtoritet sta, sodeč po teh člankih, najbolj opazni prvini nove paradigme; (samo)cenzura slovenske etnološke literature ni nič novega, a tukaj deluje prav manifestativno. (Da so ti članki uvrščeni med znanstvene, je absurd.)

Za seznanitev z antropologijo prostora je torej pomemben le članek dr. Rajka Muršiča, v katerem avtor piše o spremembah v antropologiji, ki jih je povzročilo odkritje prostora oz. prelomno delo dveh avtorjev, Akhila Gupte in Jamesa Fergusona. Najprej je izšel njun članek »Beyond Culture; Space, Identity, and the Politics of Difference«, *Cultural Anthropology* 7, 1, 6–23, nato pa sta uredila tudi zbornika *Anthropological Locations: Boundaries and Grounds of a Field Science*, Berkeley, University of California Press 1997 in *Culture, Power, Place:*

Explorations in Critical Anthropology, Durham, Duke University Press 1997. (Muršič 2006, 49) Dr. Rajko Muršič meni, da gre za epohalni prelom: »Z današnjega vidika kaže, da ne gre le za ključne premike v pojmovanju prostora, ampak za premik v celotni paradigmatiki usmeritvi vede: namesto logocentrizma, ki je dobesedno vsajen v temelje 'zahodne misli', se kažejo alternativni pogledi, ki izpostavljajo dinamiko participativne oziroma telesne, izkustvene tvornosti.« (Muršič 2006, 48) Pravi, da gre za »prelomen preskok v zgodovini antropologije«, saj v devetdesetih letih in na začetku 21. stoletja izide »prava poplava del, ki se tako ali drugače nanašajo na problematiko prostora in dinamike njegovega doživljanja, stvarjanja, spreminjanja in upravljanja.« (Muršič 2006, 49)

V članku si je dr. Rajko Muršič zadal težko nalogo, osvetliti pomen nove paradigme v luči razvoja antropoloških konceptov in avtorjev iz obdobja pred prelomnim odkritjem in po njem. Glede na obseg tega podviga je popolnoma razumljivo, da vseh ni mogel dovolj pozorno obravnavati in je zato članek dokaj zmeden in nejasen. Navdušen nad odkritjem prostora je v prikaz preteklega razvoja strpal razne avtorje, usmeritve, koncepte v poenostavljeno zaporedje, polno nejasnosti. Tako pravi, da sicer ni mogoče trditi »da se družboslovci in humanisti ne bi zavedali pomena prostora pri preučevanju človeškega sveta, toda benigne predstave difuzije kulturnih prvin in sestavin ter v konkretni prostor usmerjeni pogledi funkcionalistov, skupaj z zemljevidi in skicami, s katerimi so se trudili raziskati družbeno strukturo na posamezni lokaciji, niso mogli tekmovali s potencialno veliko bolj plodnimi teoretskimi uvidi, ki so jih že takrat ponujale na primer ekonomska menjava (dar in blago; prim. Mauss 1996), sorodstvo, tehnologija, politika, verske predstave ali znaki nasploh.« (Muršič 2006, 48) Kateri družboslovci in humanisti? So benigne predstave difuzije res tekmovali s plodnimi teoretskimi uvidi? In kaj je bilo z zemljevidi in s skicami, katerimi, kaj je bilo na njih? Henri Lefebvre je bil, pravi dr. Rajko Muršič, »med prvimi, že v zgodnjih sedemdesetih letih, ki je opozoril na večplastni preplet izkustva (prostorska praksa), predstav (reprezentacij prostora) in tvornosti (reprezentacijski prostori), ki nam šele omogoča realnejšo znanstveno konceptualizacijo sodobne in preteklih človeških družb.« (Lefebvre 2005) Nam, komu? Kdo je ta, ki govori v nominativu plurala? Je šlo vse po eni liniji, od logocentrizma na poti k paradigmatškemu prelomu? »V antropologiji,« nadaljuje avtor, »je trajalo še dobro desetletje, da smo se otresli pritiska struktur (Lévi-Strauss 2004), mrež pomena (Geertz 1993), holizma in funkcije (Radcliffe Brown 1994) ter obsedenosti s samorefleksivnostjo.« (Clifford in Marcus 1986) Kdo se je otresel? Zakaj? Je bilo vse to, česar se je otresel, res ovira na poti konceptualizacije prostora? In kaj je nova antropološka paradigma? Dr. Rajko Muršič piše:

»Morda je prezgodaj govoriti o tem, vendar vse kaže, da smo priče velikega paradigmatnega preloma, ki odvrta pozornost ne le od struktur (naddoločenega reda in danih pomenskih polj) k tvornosti (agenciji), tamveč od usmeritve analitičnega pogleda od statičnega predmeta k dinamičnemu procesu njegovega tvorjenja.« Je pogled od struktur in statike v dinamiko procesa res nekaj tako novega? In ali ni ta dihotomija nekoliko nasilna?

Površnost članka bi bila razumljiva, ko bi jo zakrivila le avtorjeva želja, čim bolj informirati bralca, ki lahko pozneje tudi sam vzame v roke knjige, ki jih avtor navaja, in se o vsem sam bolje pouči. Vendar pa se zdi, da avtorju niti ni šlo za to, da bi podal razvidno in utemeljeno informacijo, ampak veliko bolj za to, da bi z impresivno kompilacijo povečeval antropologijo, ob tem pa omalovažujoče razvrednotil etnologijo. Res je neverjetno, kako teatralično povzdiguje antropološko paradigmo prostora, pri tem pa prezre, zamolči ali maliči etnologijo. Avtor sicer mimogrede omeni etnologijo, kontinentalno etnologijo, etnografijo in narodopisje, a je vse, kar napiše na njihov račun, lažno, neresnično, izkrivljeno. A tudi o tem, kaj je bistveno novega prinesla antropologiji prostora, je iz bombastičnega povečevanja komaj mogoče kaj razbrati.

Dr. Rajko Muršič v članku načinja mnoga vprašanja, ki izzivajo diskusijo; sama želim predvsem izraziti nestrinjanje z njegovim odnosom do etnologije, ki se mi zdi porazen, in se bom v pričujočem odzivu nanj osredotočila (del, ki se tiče antropologije, bom povzela le okvirno); tistemu, ki mi bo očital iztrgane citate, naj vnaprej povem, da tudi v izvirnem članku niso bili v nobenem kontekstu. Končno pa želim spregovoriti še o ideologiji, ki je, po mojem, poglavitni dejavnik izbrisa in prevzema etnologije.

Dr. Rajko Muršič večinoma govori v imenovalniku množine kot v imenu neke brezimne strokovne množice. Etnologiji podtika popolne nesmisle, npr.: »Nobene samoumevnosti ni več v tem, da za izvajanje etnografske raziskave iščemo najbolj nedotaknjena zakotja tega sveta ali da si – doma oziroma na domačem terenu – prizadevamo poiskati zadnje sledove pristnega duha naroda v odročnih vaseh ali zaselkih.« (Muršič 2006, 48) Kdo je ta, o katerem govori v prvi osebi množine? S kom je iskal zakotja in sledove pristnega naroda v njih? Kje pa je danes na Slovenskem (ali na svetu nasploh) zakotje? Od kod je vzel tako za rep privlečeno samoumevnost?

V imenu brezimne množice se sprašuje: »Kaj se je torej zgodilo, da ne moremo več zanemarjati koncepta prostora? Veliko, gotovo pa veliko več, kot so doslej o prostoru povedali tisti, ki so jemali malodane kot naravno danost (npr. v geografiji ali nekaterih difuzionističnih in aplikativnih smereh kontinentalne etnologije, na primer v konservatorstvu).« (Muršič 2006, 49) Skupaj s kom je doslej zanemarjal prostor, da je šele sedaj spoznal, da ga ne more več zanemarjati? Kaj je to, kontinentalna etnologija? Ali obstaja kje kontinentalno etnološko konservatorstvo? Je kontinentalna etnologija jemala prostor kot naravno danost? Kako je le mogla? Je s tem slučajno mislil tudi na etnologijo in konservatorstvo v Sloveniji?¹

V imenu brezimne strokovne množice posvaja pasuse iz del raznih avtorjev, naj se nanašajo na etnografijo ali etnologijo. »Sledila je poplava refleksivnih pripovedi, ki so več govorile o etnografskem junaku (tako kot so že desetletje in pol pred tem poimenovali Clauda Lévi-Straussa ([Hayes in Hayes 1979]; kritično pa je to etnografocentričnost ali etnografski narcizem pretresel Clifford Geertz [1988]), kot o objektih etnografskih pripovedi, ki so jih tako ali tako potiskali v druge čase, izvajajoč raziskave v drugih krajih (gl. Fabian 1983; kako značilno o njem molčijo avtorji zbornika o pisanju kultur!).« In dalje: »Vsekakor je od vsakega avtorja ali avtorice posebej odvisno, kako se bo udinjal ali udinjala ideologijam in hegemonijam, toda ozaveščanje dejstva, da ne bo relevantne in verificirane pripovedi, ki ne bo postavljena v neki konkretni prostor, je bilo tako ali drugače samoumevno pričakovanje, saj konec koncev etnologi pri predstavitvah in posredovanjih naših etnografskih izkušenj pišemo – in pri teh opisih se v vsakem primeru nanašamo na izkušnjo konkretnega prostora.« (Muršič 2006, 49) Kakšno zvezo imajo, konkretno, refleksivne pripovedi o etnografskem junaku ali Geertzova etnografocentričnost s konkretnim kontekstom? Ali etnografske izkušnje zunaj antropološke sploh ni?

Očitno je avtor sam pripravljen udinjati se vsaki ideologiji, ki potiska etnologijo v nek popolnoma podrejeni kontekst, in ki z razvojem etnologije pri nas sploh nima zveze: »Čeprav si ni mogoče zamisliti etnografskega pričevanja brez omembe ali opisa kraja etnografske izkušnje, se je antropologija pokrajine oz. krajine (*anthropology of landscape*) razvila šele v zadnjih dveh desetletjih.« (Muršič 2006, 50) Kaj pa etnologija? Je etnološko pojmovanje prostora, skupaj z dosežki v raziskavah, vrednotenju in varovanju, popoln nič samo zato, ker ni zavito v modno dikcijo?

Ker govori o prostoru, se dr. Rajko Muršič težko izogne kakršni koli omembi etnologije v zvezi s kartografijo, a jo tudi v tem prikaže popolnoma potrjeno: »Na začetku 21. stoletja torej pojmujejo prostor povsem drugače, kot so ga pojmovali difuzionisti, funkcionalisti, historicisti in drugi. Skozi celoten razvoj kontinentalne etnologije je bil prostor njena izjemno pomembna analitična komponenta. Novak je vedno poudarjal prostorsko komponento analize ljudske kulture (glej npr. Novak 1956, 1958, 1960), kljub temu pa na Slovenskem nismo razvili takšne etnološke kartografije, kot so jo denimo gojili pod Brataničem na Hrvaškem.« (Muršič 2006, 50) Zemljevidi in skice? Kdo, kje, kdaj? Kontinentalni etnolog Novak? In zakaj je Novakovo upoštevanje prostora v nasprotju s tem, da »nismo razvili kartografije«?² Omenjanje Novaka v tej zvezi

---

ka ter drugih raziskovalcev in strokovnjakov s področja humanistike in kulturne dediščine«. (gl. Slovenski muzejski portal, Dogodkovnik, 3. 4. 2006) Zbornika brez sodelovanja etnologov in etnologov konservatorjev sploh ne bi imela česa objaviti. Je torej za OEiKA tudi slovenska etnologija sprejemljiva, če se da z njeno pomočjo postavljati in uveljaviti?

² Etnološki atlas Jugoslavije je spodbudilo Etnološko društvo Jugoslavije, organizacijo je vodila Komisija za Etnološki atlas Jugoslavije, v njej pa so sodelovali Boris Orel, Vilko Novak in Duša Krnel-Umek. Skratka, šlo je za skupni projekt in delo, ki ga ni mogoče kar tako na hitro vreči v nič, čeprav je res, da so kartografijo bolje razvijali v Zagrebu, kjer je Branimir Bratanić ustanovil Center

¹ Mimogrede – zbornika *Dediščina v obeh znanosti in Dediščina v obeh stroke*, ki ju je izdal OEiKA l. 2005, sta bila promovirana »kot plod dolgoletnega raziskovalnega dela sodelavk in sodelavcev oddel-

je ponižujoče, kaže pa na oddelčno prakso, da lahko za samopromocijo oddelka še kdaj prav pridejo stare avtoritete in se jim zato ne kaže popolnoma odpovedati.

Muršič spregovori tudi o svojem odkrivanju antropologije prostora: »Sam sem postal pozoren na antropologijo prostora šele takrat, ko sem ugotovil, da mi starejše konceptualizacije prostora v vedi niso omogočile dovolj učinkovitega in prepričljivega razpravljanja o načinih prisvajanja in uporabe prostorov na Tratah. (glej Muršič 2000, 489–509) Starejše paradigme difuzionizma, funkcionalizma in historicizma so lahko ponudile le segmente razlag. Še manj so bili uporabni pristopi nekakšnega etnološkega oz. narodopisnega pozitivizma (ali realizma), ki so ga gojili – ali ga še vedno gojijo – etnologi oziroma narodopisci Srednje in Vzhodne Evrope. Zanje je (bil) prostor samoumevna danost, v kateri se nahaja predvsem nepremična gmotna ljudska kultura. Če pa so že razmišljali v bolj primerjalnih ali splošnih okvirih, so se zadovoljili s kartografijo in z ustaljenimi geografskimi koncepti. Takoj ko pa smo soočeni s fluidnimi pojavi moderne, globalnimi tokovi, navidezno resničnostjo, vsakdanjimi strukturami moči in oblasti, telesi in vzajemnimi praksami v nepovezanih mrežah sodobnih medijskih komunikacij, državami, transnacionalnimi povezavami in skupnostmi, kibernetскими svetovi in vseprisotnimi igrami, umeščenimi v izkustveno in navidezno vsakdanjost, se moramo seznaniti z abecedo in besednjakom, ki nam šele omogoča prepoznavanje in utemeljeno analizo teh in takšnih pojavov.« (Muršič 2006, 50) Ali v tem klobčiču izmišljotin sploh kaj drži? Ni tole v zvezi z narodopisci Srednje in Vzhodne Evrope škandalozno, rasistično potvarjanje?

Njegove pikrosti zvenijo nestrpno, neracionalno. Tako pravi: »Toda preden se posvetimo nekaterim najuporabnejšim konceptom teoretskega diskurza o prostoru, se moram dotakniti še nekaterih drugih konceptov in premikov, ki so zaznamovali teoretski diskurz v kulturni / socialni antropologiji oz. etnologiji zadnjih treh ali štirih desetletij, ki smo jih na Slovenskem (čast izjemam!) več ali manj uspešno prespali v avtističnem dogmatskem dremežu.« (Muršič 2006, 50) Halo? Kdo je izjema, ki ni dremala?

Etnografija obstaja le v pojmovnem obzorju antropologov, če se le da, ameriških. »Antropologi so od Geertzovega interpretativnega programa dalje, še posebej pa od kritike pozicije etnografa / etnografinje na terenu (Marcus in Fischer 1986) in njegovega / njenega zapisanega ter natisnjene pričevanja oz. pripovedovanja (Clifford in Marcus 1986) razpravljali predvsem o narativnih razsežnostih antropološkega raziskovalnega dela in o samem raziskovalcu (na kar se je z uničujočo kritiko odzval Clifford Geertz). Neskončne razprave o pisanju etnografskih pričevanj, o dialoški, intertekstualnosti itd. so komaj prikrivale egocentričnost samozaljubljenih razpravljalcev. Od Marcusovih in Fischerjevih opozoril o etnografski odgovornosti ni ostalo prav veliko (prim. Marcus 1998, 1999).« (Muršič 2006, 50) »Če torej razmišljamo o prostoru, dajemo prednost procesu njegove družbene konstrukcije, dejavnemu prostorjenju (angl. *spatialization*; prim. van Loon

2002, ki piše o 'družbenem prostorjenju' v vsakdanjem življenju), ne pa samemu prostoru in njegovim konkretizacijam ([po]krajina, območje, kraj, mesto, nahajališče, lokacija).« (Muršič 2006, 51)

Teatraličnost besedila doseže vrhunec v zvezi s kritiko »logofilije, pozornosti, ki jo posvečamo govoru, njegovim temeljem in derivatom« ... »Joost Van Loon je uporabil hudomušno primero z govorom obsedenih: demoni, ki nas obsedajo, so tisti, ki govorijo skozi nas, pa naj bodo to etnografska pričevanja, znanstvene analize ali javno govorenje« ... »Razpravljanje o pisanju etnografij je mogoče premisliti tudi v luči zgoraj omenjenega govora 'demonov', ki obsedajo nedolžne, praviloma nedoletne žrtve: kdo piše etnografije – mi ali hudič v nas? Van Loon pravi, da potrebujemo eksorcizem: za objektivnost v našem znanstvenem diskurzu se je treba znebiti hudičev!« Se naj kar sprijaznimo z diktaturo, ki se poslužuje, za svojo prevlado, celo demonizacije?

V sklepnem delu članka pa Muršič zapiše, spet v brezimnem imenovalniku: »Vsakdanje življenje skušamo razumeti tako, da izhajamo iz opazovanja in razumevanja nosilca / nosilke ter nosilcev in nosilk izkušnje vsakdanjega življenja na podlagi našega neposrednega sodelovanja z njim / njo in njimi, to je oseb, ki pač živijo svoje vsakdanje življenje. Mi smo instrument opazovanja v danem prostoru in času, torej prakticiramo etnografijo z vsemi svojimi čuti.« (Muršič 2006, 52) Če je to nova paradigma, sta izbris in prevzem etnologije zaključena.

Ob koncu naj dodam še to, da se mi zdi, da je sedaj, po petnajstih letih, odkar se je Oddelek za etnologijo na FF preimenoval v Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, postalo jasno, da v takratnih in poznejših razpravah in razhajanjih v bistvu ni šlo in ne gre za nasprotje med etnologijo in antropologijo, kakor se je dozdevalo ali se komu še vedno dozdeva. Izbris etnologije ni in ne more biti v interesu nobene resne antropologije. Gre bolj za ideologijo, ki je na Slovenskem tako prepoznavna, da si zasluži ime – po mojem bi ji lahko rekli antropologizem. Njeni pripadniki so do antropologije popolnoma nekritični, do etnologije zaničevalni. Sklicujejo se na antropologijo, ki je bliže centrom globalne moči kot etnologija, argumentacijo gradijo na kompilaciji antropoloških avtoritet. Videz teoretičnosti ustvarjajo z brbotanjem citatov in vedno istimi očitki etnologiji, da je nacionalistična in da nima teorije. Relevantna etnološka vprašanja o pojavih, spremembah, razvoju in strukturi načina življenja in kulture prebivalcev Slovenije in sosednjih držav, kjer živi slovenska manjšina, nadomeščajo z modnimi antropološkimi, najraje ameriški temi. Antropologizem deluje globalizatorsko.

Ko se je antropologizem zasedel na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, je o tem tekla burna razprava. (Kremenšek 1993, 1994; Muršič 1994; Vrečer 1994) Naj povem, da se mi preimenovanje ni zdelo smiselno, kajti tudi prejšnji študijski program je vzpodbujal k širjenju metodološkega in teoretičnega obzorja s spoznavanjem kulturne in socialne antropologije. Prevladalo je prepričanje zagovornikov sprememb in verjamem, da so nekateri res pričakovali, da bodo prinesle širino in poglobljenost. Vmesni razvoj poznamo, strokovna razprava ga ni dovolj spremljala. Sodeč po članku dr. Rajka Muršiča je rezultat za etnologijo porazen.

Da pa bi slučajno kdo ne dobil vtisa, da nasproti Muršičevemu

za etnološki atlas Jugoslavije in kjer se je gradivo tudi zbiralo in obdelovalo (danes zanj skrbi Etnološki zavod pri FF v Zagrebu). (glej Ramšak, Slavec Gradišnik 2004, 123 in Ramšak 2004, 228)

poveličevanju antropologije idealiziram etnologijo, naj posebej podčrtam, da sploh ne gre za to. Etnologije ne idealiziram, zavedam se njenih pomanjkljivosti, vendar pa sem prepričana, da jo je treba braniti. Je humanistična veda, usmerjena historično in interdisciplinarno, ki dela to, česar ne dela nobena druga veda. Zavedam se, da mi bo kdo lahko oponesel, zakaj natančneje ne povem, kaj je etnologija konkretno naredila v zvezi s prostorom. Vendar te naloge tu ne morem izpolniti, ker je absurdna – naj začnem s pojasnjevanjem, da je prostor v etnologiji razumljen kot preplet naravnih in kulturnih dejavnikov, ki ga etnologi raziskujejo z vidikov krajine, poselitve, naselij in stavbarstva, sorodstva in sosedstva, prometa, migracij in komunikacij? Kako naj navedem vse etnološke članke, razprave, knjige, razstave, konservatorske elaborate, ki obravnavajo ta vprašanja in pojave? Bi morala v obrambo etnologije povedati vse od začetka ali po abecedi od Alpes Orientales naprej? Sodeč po Muršičevem članku vse to delo ni omembe vredno, in to se mi zdi, preprosto, velika škoda. Kot da bi se zgledovali po Butalcih, ki so bili vsi zadovoljni, da so razširili cerkev, v resnici pa jim je tat pobral suknje in jo z njimi pobrisal čez hrib. (Milčinski 1983)

Literatura:

KREMENŠEK, Slavko 1993: Razhajanja. *Glasnik SED* let. 33, št. 3–4. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 2–8.

KREMENŠEK, Slavko 1994: Nazaj k narodopisju? *Glasnik SED* let. 34, št. 1–2. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 2–9.

MILČINSKI, Fran 1983: Kako so Butalci širili cerkev. V: *Butalci*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 27–29.

MURŠIČ, Rajko 1994: O razmerju med etnologijo in kulturno antropologijo ter predvsem o teoriji v etnologiji. *Glasnik SED* let. 34, št. 1–2. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 10–16.

MURŠIČ, Rajko 2006: Nova paradigma antropologije prostora: Prostorjenje in človeška tvornost. *Glasnik SED* let. 46, št. 3, 4. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 48–54.

RAMŠAK, Mojca, Ingrid **SLAVEC GRADIŠNIK** 2004: Etnološki atlas Jugoslavije. V: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 123.

RAMŠAK, Mojca 2004: Komisija za etnološki atlas Jugoslavije. V: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 228.

VREČER, Natalija 1994: Etnološki versus antropološki pristop. *Glasnik SED* let. 34, št. 1–2, Ljubljana: Slovensko etnološko društvo: 17–20.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 28. 2. 2007

